

dom vond. De wandeling gaat door het Geuldal tot vlak aan de belgische grens, daarna weer omhoog (Krijt), door het bos naar de Zeven wegen, met schitterende uitzichten! Onderweg is kans op het vinden van krijtfossielen.

D.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Heerlen, op 10 februari 1960.

De heer van Loo hield een voordracht over klimplanten, die hij in vijf groepen indeelde:

1) Vlechtende stengels, b.v. boksdoorn, braam, jasmijn, klimroos. Het is verbazingwekkend, hoe snel de jonge stengel zich een weg zoekt door de nauwe openingen van dicht struikgewas. Eenmaal hier boven uit, ontwikkelt zich de ene zijscheut na de andere, en wordt het steunend gewas overdekt met een vlechtwerk van stengels. Vrijstaand maken deze planten zelf een stellage door vorming van boogvormige stengels, die elk jaar boven de oude verdorrende takken uitgroeien.

2) Traliewerk vormende stengels, b.v. bij *Rhamnus pumila*, een laagblijvend heestertje in de Alpen. De takken leggen zich tegen de naakte rots, en vormen zo een traliewerk, zonder dat zij met elkaar vergroeien. Dit gebeurt wel bij tropische Clusiaceën op plaatsen, waar de takken elkaar hebben verwond. Bomen die door zulk een traliewerk omgroeid zijn, worden soms geheel doodgeknepen doordat de sapstroom wordt afgekneld.

3) Windende stengels. Deze winden zich in een schroeflijn rondom rechtopstaande steunsels, meestal dunne stammen, b.v. bij kamperfoelie. Wanneer de jonge stengel verhout is, verlengt zij zich niet meer, en werkt dan als een soort wortgtouw op de jonge stam die als steun dienst deed. De zwevende top van zulk een windende stengel beschrijft een cirkelomtrek, met de wijzers van de klok mee bij z.g. rechtswindende planten, hop, kamperfoelie, zwaluwtong, of tegen de wijzers van de klok in bij linkswindende planten, boon, haagwinde, moffenpijp.

4) Rankende stengels bij planten die zich met hun bladsteel, O.I. kers, bosrank, of met de verlengde top van de hoofdnerf van een samen-

gesteld blad, erwt, of met zijtakken, wijnstok, vasthechten. Bij de wilde wingerd zijn deze takranken lichtschuw.

5) Met hechtwortels klimmende stengels, klimop, trompetklimmer. De wortels ontwikkelen zich op de van het licht afgekeerde zijde van de stengel en hechten zich vast op boomstammen, rotswanden, muren, schuttingen, enz. Bij de trompetklimmer, *Campsis radicans*, zitten de hechtwortels op de brede behaarde knopen. De plant bloeit met rood-oranje trompetvormige bloemen in de nazomer, en is afkomstig uit Noordoost-Amerika.

Daarna deelde Dr. Dijkstra iets mee over: De flora van het eiland Ynys Seiriol met enkele opmerkingen over de invloed van myxomatosis. (W. S. Lacey, Nature in Wales, 1957, III, 3).

Kleine eilanden behoren meestal tot de best bestudeerde gebieden, zowel op botanisch als op zoologisch gebied, wegens hun geïsoleerde ligging en hun nauwkeurig omschreven omgrenzing. Zo werd het eilandje Ynys Seiriol bij Wales uitvoerig bestudeerd. Het is door een 800 m breed, maar zeer diep kanaal van het vasteland gescheiden. Het is iets meer dan 1 km lang, 270 m breed, het hoogste punt is 58 m boven zeespiegel; de bodem is gevormd door karboonkalk.

De flora, welke geïnventariseerd werd in de jaren 1883-'92, 1947-'54 en in 1956 is zeer arm aan soorten (zaadplanten en varens). Deze bestond hoofdzakelijk uit zoutplanten en uit kruiden, welke niet door konijnen gegeten worden. Het eiland bezat een zeer rijke konijnenstand. Gedurende de eerste periode werden 86 soorten opgemerkt, waaronder slechts één boom, n.l. *Sambucus nigra*, vlier, en één orchidee, *Orchis maculata* (waarschijnlijk *O. fuchsii*).

In de tweede periode werden slechts 61 soorten aangetroffen. Wel waren er 13 nieuwe bijgekomen, maar 38 andere waren verdwenen, o.a. de orchidee.

In 1955 trad myxomatosis op en deze had zeer fatale gevolgen voor de konijnen. In het volgende jaar werden reeds 102 soorten aangetroffen, waaronder 33 nieuwe. Slechts 3 werden niet terug gevonden. Vooral de grassen en de Composieten waren in soorten rijkdom aanzienlijk toegenomen. Dit zijn dan ook planten, welke een goed konijnenvoedsel vormen en gemakkelijk door de wind verspreid worden. Tevens bleek, dat de vegetatie niet alleen in soorten

rijker geworden was, maar ook dat talrijke planten, welke voor de konijnenziekte uiterst zeldzaam waren, in dat ene jaar reeds veel talrijker geworden waren.

De onderzoeker wenst, dat op dat eiland geen konijnen meer uitgezet zullen worden, zoals dat reeds in verschillende delen van Wales het geval geweest is, ten minste niet voordat dit onderzoek geheel beëindigd is.

Broeder Arnoud had de volgende mededeling: Links van de weg Huls-Ubachsberg ligt een hoogte, die begroeid is met struikgewas. De boeren brengen daar ook afval van boomstronken. Onder de losse schorsplaten trof ik daar 3 maal een overwinterend wijfje van de boswesp, *Dolichovespula silvestris* Scop. (Huls 3-2-'60). Het waren grote exemplaren: vleugellengte 14 mm, afstand van vleugelinplanting tot vleugelinplanting 5 mm. De vlucht was dus 33 mm. Behalve de ogen waren ze over het gehele lichaam behaard. De haarlaag was met een waas van fijne waterdruppels bezet. Het achterlijf was ingetrokken en in het midden sterk omhoog gebogen. De vleugels met de 2 laatste potenparen gevouwen onder het achterlijf, naar achteren gestrekt.

Als *Hymenoptera*-nieuws moet nog vermeld worden een f. sp. nov.: *Passaloecus eremita* (Gulpen 20-VI-57) en twee zeer zeldzame wespen, n.l. *Crabro barbipes* Dhlb. (Benzenrade 14-VII-'58) en *Crabro congener* Dhlb. (Stokum 2-VI-'56).

De heer **Kemp** hield een causerie over: Kan een vogelwaarnemer iets bijdragen voor de wetenschap?

Een vogelwaarnemer moet zoveel mogelijk soorten kennen uit zijn omgeving en in staat zijn te letten op typische kenmerken van een bepaalde soort, welke gegevens hij onmiddellijk moet vastleggen in aantekeningen of in een schets. Verder moet hij acht slaan op vogelgeluiden; gramfoonplaten over vogelgeluiden kunnen bij de determinatie helpen.

Van belang is, dat men de aantallen van bepaalde soorten kent. Begrippen als algemeen of zeldzaam zijn onvoldoende. Over het algemeen wordt beweerd, dat zwaluwen achteruit gaan in aantal, echter zolang men niet weet hoeveel exemplaren, of nesten ervan, in een bepaald gebied (stadswijk of dorp) voorkomen valt dit moeilijk te bewijzen. Beschikt men over betrouwbare cijfers, dan kan men over 40 j. nagaan of

bij een bepaalde soort vooruitgang of achteruitgang te bespeuren is. Ook is van belang te weten wat de invloed van een verandering in het landschap is op het voorkomen van bepaalde soorten. Bijv. stadsuitbreiding, krotopruiming, verdwijnen van stallen in de stad. Grindgaten aan de Maas hebben uitbreiding van watervogels ten gevolge. Ook weet men niet nauwkeurig genoeg de omgrenzing van hun broedgebied of van de streek waar ze overwinteren. Spr. vindt het beschamend, dat men in Limburg nooit tot systematische tellingen van vogels gekomen is, in tegenstelling tot België waar dit wel gebeurt. Hiet staat alleen tegenover de onvolprezen Avifauna van H e n s.

Na een vrij levendige discussie werd gewezen op het feit, dat er in Limburg talrijke vogelwaarnemers zijn, maar men kent elkaar niet, waardoor veel gegevens dreigen verloren te gaan. In onderling verband kan men gezamenlijk een bepaald deel aanpakken. Daarom wordt de wens geuit tot betere samenwerking 'te komen. Sponstaan werd besloten om te *trachten* een vogelwerkgemeenschap op te richten. Zij die hiervoor iets voelen worden verzocht zich op te geven bij het Natuurhist. Genootschap in Limburg, Bosquetplein 7 te Maastricht. Bij voldoende belangstelling kan daarna een vergadering uitgeschreven worden.

te Maastricht, op 2 maart 1960.

Bij de opening van de vergadering deelt de voorzitter mede dat de secretaris door het bestuur opgenomen is in de redactie van het Natuurhistorisch Maandblad en van de Publicatie's. De heer **Maassen** uit Montfort heeft de dagvlinders van de museumcollectie gereviseerd en uitgebreid. Van de heer C. O t t e n h e y m uit Steyl werden een zestigtal vlinders ontvangen, waaronder twee voor Limburg zeldzame spanners, Geometridae, n.l. *Euphyia luctuata* Schiff. uit Beesel (17-5-1959) en *Thera juniperata* L. uit Tegelen (13-10-1959). Van de eerste soort vermeldt Lempke (Cat. IX) slechts twee vindplaatsen, een bos in Overijsel en het bosgebied van Zuid-Oost-Limburg (Holset, Vaals, Vijlen). Later zijn meerdere vindplaatsen bekend geworden. Van de tweede soort noemt hij drie vindplaatsen in Limburg (Venray, Venlo, Valkenburg). Beide vlinders zijn volgens de heer O t t e n h e y m op de plaatsen, waar hij ze ge-

vangen heeft, niet zeldzaam. Deze schenkingen worden met grote dankbaarheid aanvaard. Er wordt nogmaals een beroep gedaan op de Lepidopterologen in ons genootschap.

De heren Marquet en ter Horst hebben een paar kalkstukken bezorgd, die zij gevonden hebben op de bodem van een bron bij Terziet, op de Belgisch—Nederlandse grens. Het zijn afzettingen van calciumcarbonaat, zoals ze in ons gewest zoveel voorkomen op plaatsen waar kalkrijk water uit de bodem te voorschijn treedt. Daar ontwijkt dan koolzuur uit dit water, waardoor het oplosbare calciumbicarbonaat wordt omgezet in het onoplosbare calciumcarbonaat, dat dan op de bodem of op de planten neerslaat. Dr. H. Beckers heeft dergelijke afzettingen reeds vermeld in 1923 voor het brongebied van Elsloo (Hand. XIX, Ned. Natuur- en Geneesk. Congr. te Maastricht 1923). Dr. de Wever schreef erover in ons maandblad Jrg. 35, 1946, p. 32.

Vervolgens doet de voorzitter mededeling van de stichting van een streekmuseum te Weert, waarbij ons bestuurslid de heer de Haan een belangrijk aandeel heeft gehad. Het museum is eigendom van de gemeente Weert, en is ondergebracht in het pand Maasstraat 10. Het bestaat uit een oudheidkundige en een natuurhistorische afdeling. De laatste bestaat uit zoogdieren en vooral vogels, die door de heer de Haan met grote ijver en zorg bij elkaar zijn gebracht. Het is te hopen dat onder meer de schoolgaande jeugd veel gebruik zal kunnen maken van dit museum naar het voorbeeld van Maastricht, waar bijna geen dag voorbijgaat zonder het bezoek van een of meer klassen. Bij de opening op donderdag 18 februari was de voorzitter aanwezig namens het genootschap en het museum.

Tenslotte vraagt de voorzitter aandacht voor de pas verschenen Atlas van de Europese Vogels, door Prof. Dr. K. H. Voous. Hierin worden 419 soorten behandeld, n.l. alle vogels, die in Europa westelijk van de Oeral broeden. Van elke soort is een kaart van het broedgebied gegeven. De tekst is voornamelijk een toelichting op het verspreidingsgebied. De foto's geven het dier zoveel mogelijk in zijn karakteristieke omgeving, en zijn afkomstig van vele bekende fotografen uit de meeste landen van ons werelddeel. De wijze van uitgeven, door Elsevier, overtreft alle verwachtingen.

Naar aanleiding van de demonstratie van een hanenvederige fasanthen, *Phasianus colchicus* subsp., door de heer A. J. Verbeek ter vergadering van 3 februari 1960 vertoont de heer Hens uit zijn collectie een tweetal van dergelijke fasanthen n.l.: 1. ♀ 15-X-1950 geschoten bij Renesse op het eiland Schouwen en 2. ♀ 9-XI-1935 geschoten in het Ravensbos te Houthem. No. 1. heeft een licht kastanjebruine onderzijde, naakte huid om het oog, enkele groen glanzende veren in de nek en aan de hals, donker bruinzwarte bovenkop met een weinig groene glans en lichtbruine vederranden; op de mantel hier en daar een donker roodbruine veer; de staartveren zijn verlengd als bij de fasanthaan en staan wat kleur en tekening betreft tussen die van de haan en de hen; sporen zijn niet aanwezig; de vogel was zeer vet; ovarium, links gelegen, was langwerpig en ca. 10 mm. lang, vertoonde macroscopisch geen follikels; oviduct dik, vooral aan de basis, hier en daar gekronkeld en sterk gepigmenteerd. No. 2. heeft een glanzende, donkere kop als bij de fasanthaan, naakte huid om het oog, aan de rechterzijde van de hals een aanduiding van een lichte nekring, donker bruine mantel, donkere bovenzijde, staart ongeveer als bij de fasanthen, licht kastanjebruine onderzijde, waarop zwart-bruine, hoefijzervormige tekening; ovarium, links, ca. 10 x 5 mm., zwart gepigmenteerd en zo goed als niet gegranuleerd, geen bursa fabricii, was zeer vet en heeft geen sporen.

In Proc. Zool. Soc. of London, 1932, pp. 193—203 publiceerde Dr. J. M. Harrison het resultaat van zijn uit- en inwendige onderzoeken bij 19 meer of minder hanenvederige fasanthen en enkele normaal gekleurde, die echter sporen droegen, uit Engeland. Op een bijgevoegde gekleurde plaat beeldt hij drie stadia van kleurontwikkeling van het gevederde af, n.l. een op de onderzijde enigszins rossige jonge hen, zonder sporen en niet vet, een met rossige onderzijde en donkere kop, het meest nog gelijkend op de vertoonde vogel van het eiland Schouwen, met alleen een spoor aan het rechter loopbeen en geen sterke vetaanzetting en een exemplaar, dat vrijwel niet van een fasanthaan is te onderscheiden, met goed ontwikkelde sporen en sterke vetaanzetting.

Bij al de 19 onderzochte exemplaren werd atrofie van het ovarium in meerdere of mindere mate vastgesteld; met het blote oog gezien wa-

ren alle ovaria, voor zover macroscopisch zichtbaar, zwartachtig of gemengd zwart-bruin gekleurd. In sommige gevallen kon de aanwezigheid van het ovarium of resten daarvan alleen microscopisch worden vastgesteld ofwel het was ook dan onzichtbaar. Volgens deze onderzoeker is de intensiteit van de kleurverandering geheel afhankelijk van de graad van atrofie van het ovarium. In 5 van de 19 gevallen waren sporen ontwikkeld, hetzij uni-, hetzij bilateraal, terwijl in 3 gevallen alleen sporen werden aangetroffen, zonder dat het vrouwelijke vederkleed was veranderd. Het is niet bekend waarom bij atrofie van het ovarium soms alleen sporen ontstaan zonder dat het vederkleed verandering ondergaat. Ten slotte is er volgens de schrijver nog een geval bekend, waarbij een fasanthen het complete kleed van de haan had verkregen, doch geen sporen waren ontstaan.

In verband met dit verschijnsel van kleurverandering haalt spr. de volgende mededeling aan van J. Buysse in Le Gerfaut, 45.j.-II, pp. 168—169:

„In de winter 1943—44 werd te Bassevelde, België, een volwassen fasanthen op de sneeuw gepakt en gevangen gehouden. In 1950 kocht ik ze en ondanks haar hoge ouderdom legde ze nog vele eieren (33 in 1952). In 1953 broedde ze zelf 7 eieren uit en bracht alle kuikens op. In 1954 legde ze echter niet meer en na de rui heeft ze het volledig mannelijk kleed aangenomen, wat een normaal verschijnsel is bij eendvogels en hoenders.”

J. H. Gurney jr. (1888) was echter van oordeel, dat hoge ouderdom niet als een oorzakelijke faktor van het hier bedoelde degeneratieverschijnsel zou zijn te beschouwen, omdat een dergelijk verschijnsel reeds in aanleg bij zeer jonge vogels is aangetoond. Volgens deze onderzoeker zou het zelfs mogelijk zijn, dat bij zulke jonge vogels later weer het normale vrouwelijke kleed wordt ontwikkeld.

Naar sprekers oordeel is echter dit verschijnsel, n.l. het aannemen van het neutrale, mannelijke kleed door zeer oude hennen een gewoon ouderdomsverschijnsel en bij jonge vogels een werkelijke degeneratie, die volgens Harrison wordt veroorzaakt door het uit de cirkulatie zich terugtrekken van het ovarium-hormoon.

Tuberculose werd bij de 19 onderzochte fasanten niet aangetroffen, alhoewel Harrison op het gebied van dit onderzoek een specialist is. Wel vond volgens hem Crew bij een Buff

Orpington hen, die volledig van geslacht was veranderd, tuberculose bacillen in het ovarium.

Volgens Harrison zou de oorzaak van deze degeneratie kunnen worden gezocht in factoren als kruising, inteelt en kunstmatige voeding van de kuikens, met als gevolg verzwakking en neiging van de zeer gespecialiseerde voortplantingscellen tot atrofie.

Ten slotte wees de schrijver er nog op, dat bij de door hem onderzochte 19 vogels geen werkelijke geslachtsverandering kon worden aangetoond, want in geen enkel geval werden rijpe spermatozoën in de mannelijke celementen van de ovaria aangetroffen.

Vervolgens vertoont spr. nog de huiden van 2 fasanthen, *Phasianus colchicus* subsp., uit zijn collectie. Het ene ex. 27-X-28 geschoten te Vechel, N.Br. is wat men noemt leucistisch en heeft een nagenoeg witte kop en hier en daar, witgerande veren; tevens valt daarbij op de geelbruine kleur van snavel, tenen en poten. Het andere is een interessante vogel door spr. zelf geschoten op 9-XI-55 in het Ravensbos te Houthem. De veren van boven en onderzijde zijn licht, meest glanzend, goudgeel tot isabelkleurig met zwarte randen of vlekken, behalve de buikveren, welke normaal en meer of minder glanzend groenzwart of donkerbruin zijn. Nu is het merkwaardige hiervan, dat precies zulk een aberratie door Naumann (Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas, nieuwe uitgave, Bd. VI, Abb. VI. 19a) als variatio subalbidus uitvoerig wordt beschreven en dus meer dan 100 jaren bekend is, daar dezelfde beschrijving voorkomt in de eerste uitgave tussen 1820—1844. Naumann voegt daaraan het volgende toe:

„Ich lernte sie durch die zuvorkommende Güte des Hrn Berghauptmann von Veltheim zu Ostrau (am Petersberge bei Halle a.d.S.) kennen, welcher sie aus einer Fürstlich Schwarzenburg Sonderhausenschen Fasanerie erhielt, wo man sie als ständige Abart unter den Namen „Türkischer Fasan“ seit längeren Zeit zog und immer unverändert erhielt, ob sie sich gleich vielfältig mit den gewöhnlich gefärbten Fasanen vermischten. Dies ist nun auch seit drei Jahren ebenso in Ostrau der Fall. Hier sieht man diese und gewöhnlich gefärbte Fasanen untereinander sich wechselseitig begatten, und die Weibchen dieser Spielart meistens ebenso gezeichnete Junge, die braunen (gewöhnlichen) meistens braune Junge zur Welt bringen, unter einem Gehecke auch wohl einzelne von der anderen Farbe; allein, höchstmerkwürdigerweise, niemals Übergänge von einer zur andern. — Nach der Mutter arten

die meisten Junge, alle aber, wenn auch der Vater von ihrer Farbe war. So die weisslichen wie die braunen."

Ten slotte merkt spr. nog op ,dat de door hem geschoten variëteit in de vrije wildbaan was ontstaan.

De heer **Hens** doet ook nog de volgende mededelingen:

In de winter van 1943—44 waren er regelmatig zeer veel kokmeeuwen boven het station te Maastricht. De vogels aasden op voedselresten daar weggeworpen door de op doorreis zijnde Duitse militairen. Daarna heeft spreker deze meeuwen ter plaatse nooit meer gezien tot hij op 3 februari 1960 er aldaar weer een zestal zag, terwijl die dag boven de Maas slechts 10 ex. werden waargenomen. Op 19 en 23 febr. d.o.v. waren deze zes vogels wederom bij het station bij de gebouwen van de Kristalunie te zien.

Op 29 februari 1960 tussen 12 en 12.30 uur zag spreker op de Schaalsberg te Valkenburg een havik ♂ door het bos vliegen. Even daarna draaide de vogel hoog in de lucht boven een troep trekkende roeken, die zich niets van hem aantrokken. De havik steeg nog hoger om dan opeens met nauw aan het lijf gesloten vleugels, bijna loodrecht als een steen omlaag te vallen en achter het geboomte te verdwijnen. Even daarna kwam hij weer te voorschijn (zonder prooi), vloog omhoog en verdween in het Geuldal. Spreker beschouwt deze manoeuvre als een begin van het paringspel, alhoewel geen vrouwelijke havik werd gezien.

Het vroege voorjaar van 1960 blijkt duidelijk van invloed te zijn op de terugkeer van trekvogels: De heer **Onstenk** zag op 29 febr. te Houthem een mannetje van het gekraagde roodstaartje. De heer **Kemp** op 1 maart te Neerharen 1 en te Rekem 4 roodborsttapuiten. De heer **van Nieuwenhoven** zag en hoorde op 1 maart bij de Jeker te Maastricht een zingende tjiptjaf. Dit geschiedde echter op dezelfde plaats, waar hij op 1 januari, en later ook op 1 febr. deze dieren (twee in getal) had waargenomen. Hier is dus een geval van overwintering geconstateerd, niet van een vroege terugkeer. Er zijn ook veel vroege waarnemingen van dagvlinders: citroenvlinders, kleine vos, grote vos. De belangrijkste is die van de heer **Onstenk** op 29 februari in het Ravensbos van een atalanta. Over de overwintering van dit dier in

Winterakoniet

Foto: Nic. Nélissen

Nederland is niet veel bekend, al zijn, volgens **Le m p k e**, in al de maanden van het jaar waarnemingen gedaan.

De heer **Grégoire** bespreekt vervolgens uitvoerig het bestuivingsmechanisme van de winterakoniet, *Eranthis hiemalis*. Van deze plant heeft hij een groot aantal volkomen verwilderde exemplaren aangetroffen op het buitengoed „Het Goedje" te Heer. Men vindt de geschiedenis van dit buiten beschreven in „De Geschiedenis van Heer" door J. H. v. d. Venne. In verband met de uitbreidingswerken van de gemeente Heer is het grootste deel van deze parktuin onteigend en gerooid. Dat is jammer want er had zich een Limburgs hellingbos geregenereerd, nadat de oorspronkelijk door mevrouw Bosch aangelegde tuin verwaarloosd was. Prof. **Prick** van de Notre Dame universiteit in Indiana wist te vertellen dat van dit kleine plekje grond een vermaarde insektenverzameling afkomstig is, n.l. die van de heren Bosch. Een gedeelte bevindt zich in de museumcollectie, een ander deel bij Prof. **Prick** te Nijmegen.

De winterakoniet is volgens de heer **Grégoire** nog maar zelden in ons land verwilderd gevonden. De plant stamt uit Zuid-Europa. Haar kelk maakt volkomen de indruk van een bloemkroon en is heldergeel. De eigenlijke kroon is

samengesteld uit meestal 6 kleine schubben, die als honingkliertjes fungeren. Daar buiten staan meerdere kransen van meeldraden, die na elkaar in functie komen. De helmraden strekken zich dan zodanig, dat de helmknoppen precies boven de honingbakjes komen te liggen. Aanvliegende insecten moeten daar dus wel mee in aanraking komen. Van de vele stampers worden er gewoonlijk slechts een drietal bevrucht. De kokervruchtjes zijn bruinachtig en lopen aan de top in een haakvormig omgebogen spits uit.

Naar aanleiding van het veelvuldig verloren gaan van dergelijke botanisch en zoölogisch zo interessante terreinen wordt de vraag gesteld of bij de aanleg van nieuwe stadsdelen niet wat meer rekening zou kunnen worden gehouden met de wensen van de natuurliefhebbers, door b.v. in hoekjes van sportterreinen overeenkomstige beplantingen aan te brengen. Men kan niet te veel vertrouwen op particulieren, dat is wel gebleken. In Maastricht zouden de Bossche Fronten zich uitstekend lenen voor de combinatie wandelpark-botanische tuin. Het is n.l. niet voldoende een terrein te laten verwilderen. Daar krijgen steeds bepaalde onkruiden de overhand. Er is toezicht en bewaking nodig. Men dringt er op aan dat het bestuur stappen zal doen in deze richting.

De heer **van Noorden** geeft een aanvulling op de bespreking van zwerfstenen ter vergadering te Heerlen op 13 januari. In Noord-Canada en in Siberië, waar het in de winter zeer streng vriest, dringt de vorst diep in de rivierbedding door en bakt ijs en onderlaag innig samen. Wanneer nu plotseling de dooi invalt, vult het van de hellingen neerstromende water de rivierlopen tot overlopens toe, zodat het nog aanwezige ijs, dat immers soortelijk lichter is dan water, opgetild wordt en met al het vastgevroren gesteente erin op drift raakt. Het transport geschiedt dan dus onder of in het ijs, waarbij de stenen de opwaartse druk van het water ondervinden. Het merendeel van onze „rivierstenen” zal wel op dezelfde manier getransporteerd zijn.

De heer **Kemp** vraagt aandacht voor de bonte kraai. Naar het schijnt werd deze vogel 20 jaar geleden in de omgeving van Maastricht geregeld tijdens het winterhalfjaar waargenomen. De heer **Willems** heeft deze dieren regelmatig aan de oevers van de Maas gezien, vóór de kanalisatie van de rivier. Gedurende de laatste

14 jaar heeft de heer **Kemp** rondom Maastricht niet meer dan 3 waarnemingen gedaan, te weten op 22-12-1945 bij Itteren, 23-12-1945 op de Rasberg en 31-1-1948 in het Bosscherveld, telkens een enkel exemplaar. In de richting van Brunssum heeft hij de bonte kraai vaker gezien. De heer **van Noorden** kent het dier van Schaesberg en de Heksenberg. Deze winter heeft hij er echter geen gezien, hoewel hij er altijd op let. Wel zag hij er op het stort van de Oranje Nassau III bij Brunssum. Volgens de heer **Hens** gaat het dier in zijn gehele verspreidingsgebied achteruit. De heer **Kemp** zag geregeld bonte kraaien in de omgeving van Genk, in België: op 23-11-1958 1 ex., op 5-12-1959 tenminste 15, op 29-2-1960 minstens 7. Het is dus wel merkwaardig, dat het dier op de heide, het gras- en het bouwland ten westen van Genk nog geregeld gezien wordt, maar niet meer in de omgeving van Maastricht. Het lijkt dan ook de moeite waard meer op het dier te letten en over het voorkomen ervan mededelingen te doen.

Tot slot deelt de heer **Kemp** interessante gegevens mede over het lokken van jonge kerkuilen door imitatie van het „schruu”-geluid. Het lukte hem 2 dieren naar zich toe te laten komen, over het dak van een boerenschuur heen, zonder overigens de gelegenheid te krijgen de dieren in de duisternis te zien. Toen een van de oude vogels met voedsel aankwam, hielden de jongen op met roepen, maar de heer **Kemp** ging ermede door. Het gevolg was dat de oude in zijn richting kwam, en wel vijf maal om hem heen vloog, soms op slechts drie meter afstand. Daarna ontdekte het dier blijkbaar dat er iets niet klopte en vloog naar de nok van de schuur, zo nog even de gelegenheid biedend voor een blik door de kijkers in het late avondlicht. Kerkuilen komen ook rondom Maastricht geregeld in grotere oude gebouwen voor. De heer **Hens** vermeldde tenslotte dat ook met het imiteren van muizengeluiden uilen te lokken zijn. Men kan daar een muizenbeentje voor gebruiken, zoals die worden gebezigd op de vossenjacht.

De heer **Genemans** deelde nog mede dat in 1956 een bonte kraai in het Wittevrouwenveld te Maastricht gezien is tot in mei en juni.

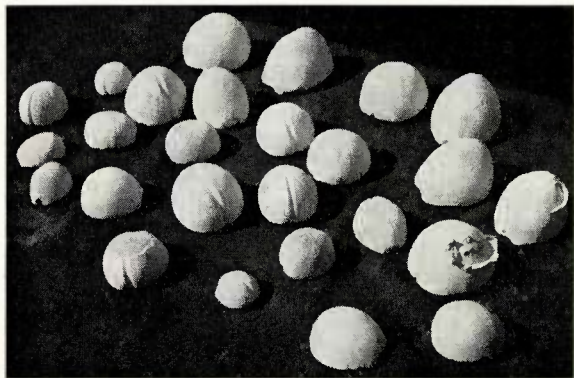
te Maastricht op woensdag 6 april

Bij de opening krijgt de ondervoorzitter, de heer **Mommers**, het woord, en herhaalt de ge-

lukwensen, die hij namens het genootschap had aangeboden op de feestelijke receptie b.g.v. het 40-jarig priesterjubileum van de voorzitter, op 20 maart 1960 gevierd. Deze gelukwensen zijn gepaard gegaan met een stoffelijk blijk van grote waardering in de vorm van een schemerlamp. De voorzitter dankt hem en allen van wie hij belangstelling had ondervonden, in welke vorm dan ook.

Br. Arnoud heeft voor een jubileumgeschenk gezorgd, in de vorm van een collectie wieren, die hij had verzameld in de Roodbron te Eis: het roodwiertje *Hildenbrandtia rivularis* (Liebm.) Roth, en de blauwwieren *Oscillatoria irrigua* Kütz. ex Gom. en *Dichotrix orsiniana* (Kütz) ex Born & Flah. Vooral het laatste is zeer belangrijk, omdat het waarschijnlijk pas in 1959 voor het eerst in Nederland gevonden is; zie Natuurhist. Maandbl. Jrg. 49, 1960, p. 14. De geschonken wieren zijn gedetermineerd door mej. Dr. Jos. Th. Koster van het Rijksherbarium te Leiden. De heer **Marquet** bezorgde het museum een grote collectie zeeëgels van verschillende vorm en grootte, alle behorende tot de zeer variabele soort *Hemipneustes striatoradiatus* (Leske), en afkomstig uit het Maastrichtse Krijt, St Pietersberg, groeve NEKAMI. Zie Dr. H. Engel: Over de variatie van *Hemipneustes striatoradiatus* (Leske) in: Gedenkboek Tesch 1944, p. 173. Ook door de heer W. Felder zijn enkele zeeëgels geschonken, afkomstig van de groeve van de cementfabriek Liège bij Hallembaye (B.), uit het Gulpens Krijt, Cr. 3a, n.l. 1 ex. *Ananchytes ovata* Leske en 3 ex. *Echinocorys conicus* Agassiz.

Van de heer **Jansen**, onderwijzer te Geulle,

Zeeëgels van Marquet.

was een groot exemplaar aanwezig van de reuzebovist, een soort, die dit jaar in groot aantal wordt gevonden. De heren **ter Horst** en **Marquet** konden het pilvarentje demonstreren, gevonden in een van de vennen van de Bouwbergstraat te Brunssum. Mevr. **Tulleners** schonk aan het museum een mooi levend ex. van de Moorsee landschildpad gevonden in 1959 in het Ravensbos. Het gold hier natuurlijk een ontsnapt dier.

De heer **Stevens** meldt de waarneming van een fuut in overgang naar zomerkleed, op de Maas te Maastricht bij Köbbes. Op 3 april zag hij in de grindbaggerkuil bij Itteren een 30-tal slobbeenden en een paar dozijn wintertalingen. De heer **Kemp** nam op 12 maart aan de Maas ten N. van Roermond 2 scholeksters waar en 4 tafeleenden. Boven de hellingbossen ten O. van Gronsveld vloog op 20 maart 1960 een grote roofvogel, met relatief ver voor de vleugels uitstekende kop en betrekkelijk lange staart. Hij determineerde dit dier als wespandief, een vroege waarneming van deze soort, niet zo verwonderlijk na de zachte winter van 1959-60. In het Supplément op „Les Oiseaux de la Faune Belge” van van Havre (p. 75) staan o.a. 2 waarnemingen vermeld uit februari 1938 uit de omgeving van de Ardennen. Appelvinken zijn er dit jaar te Maastricht veel gezien, o.a. in de tuin van het museum op 24 maart, volgens een waarneming van de heer **Genemans**.

Op een vraag van de voorzitter over de eigenschappen van een kijker voor vogelwaarnemingen antwoordt de heer **Kemp** uitvoerig, en belooft een demonstratie voor een vergadering in het najaar.

De heer **Gijtenbeek** telde in een paar oude moeilijk te bereiken spelonken aan de oostzijde van de St Pietersberg, vlak bij de grens, een 20-tal vleermuizen in zeker 4 soorten. De heer **ter Horst** meldde de vangst van een groot aantal vinpootsalamanders in het gebied van het Vijlenerbos. Merkwaardig was de verhouding tussen mannetjes en wijfjes 9:1. Waarschijnlijk is dit te wijten aan de vroege datum, 4 april. De wijfjes waren blijkbaar nog niet in de poel gearriveerd. Op dezelfde datum, in hetzelfde gebied, trof hij reeds een larve aan van de vuursalamander. Aan het slot van de avond liet de heer **van Nieuwenhoven** enkele gramfoonplaatjes horen met vogelgeluiden, uit de bekende serie van Kosmos.